

jo spornega verzijskega zahtevka. Judikatura koleba; некоč je že bilo s sodbo odločeno »da je moči poštenega posestnika klicati na odgovor za čisto korist (reiner Vorteil), ki mu je nastala s porabo tuje stvari«. Pravilna rešitev spora je važna še zlasti zato, ker je odgovoren (glasom citata v § 1437) po določbi § 329 tudi dobroveren prejemnik kondikcijskemu tožniku. Tudi tukaj se praksa in judikatura upirata, odrekati kondicentu plovce, ki so še v posesti protivnika.

Javni zavodi.

Dr. Rudolf Andrejka.

Organi javne uprave so ali taki, ki jim je pravni red poveril pri izvrševanju javnih nalog en del enostranskega gospodstva ali imperija nad drugimi osebami, ali pa taki, ki jim ta enostranski imperij manjka, ki pa vendar vrše s pritrdilom državne oblasti trajno določne funkcije javne uprave. Prvi so javna oblastva, drugi javni zavodi.

Država ne more vršiti vseh javnih nalog sama izključno po oblastvih. Poiskus francoske revolucije, da ne prizna nobenih drugih pravnih oseb na polju javnega prava kakor državo samo, se je vsled sile razmer izjalovil.

Pojem javnega zavoda vsebuje te-le momente:

1. trajno delovanje za določne javne namene,
2. enotno organizirano skupino oseb in naprav, ki se posveča temu namenu,
3. javni namen je osebami, ki ga izvršujejo, notranje tuj, torej le mehanično, ne organično zvezan z njihovim delovanjem.

Ta zadnji moment loči javni zavod na eni strani od podjetij, na drugi pa od korporacij, društev, zadrug i. t. d., ki se tudi posvečajo javnim namenom.

Za javni zavod je značilen njega javni namen, ni pa značilno, da ga upravlja javna korporacija, bodisi država ali občina. Tako n. pr. je tobačna tovarna sicer državni, a ne javni zavod; prodajalna električnih predmetov in pripomoč-

kov, ki jo je otvorila občina, je občinski, ne pa javni zavod. Država ali samoupravno podjetje pri takih napravah ne zasleduje javnih namenov, jih ne podreja javni službi (service public), ampak si skuša, kakor vsak zasebnik z njimi zagotoviti po zasebnogospodarski poti dohodke.

Tu ne govorimo o javnih zavodih, ampak o državnih ali samoupravnih podjetjih.

Nasprotno pa utegne od zasebnikov oskrbovani zavod dobiti v določnem smislu javni značaj, ker zasleduje in pospešuje pretežno javne namene, torej ne eksistenčne, zasebnogospodarske, ampak altruistične, humanitarne, znanstvene in kulturne. Tu sem spadajo zasebni dobrodelni zavodi, zasebne, na podlagi ustanov oskrbovane bolnišnice, sirotišnice, hiralnice, zasebni učni zavodi, od zasebnikov ali društev zasnovani muzeji, umetniške galerije in zbirke i. t. d. Zanimivo je, kako lahko prehajajo take zasebne organizacije v javne zavode. Tako se je po ustanovitvi državnih zavodov za zaščito dece tem zavodom afilirala cela vrsta zasebnih društev za zaščito dece. V Ljubljani n. pr. se je drž. zavodu za soc. higijeno in zaščito dece začasno inkorporiralo društvo »Dečki in materinski dom kraljice Marije«, seveda nekvarno obojestranskim lastninskim pravicam.

Javne zavode razlikuje od zasebnih zavodov z javnimi nameni poleg momenta, navedenega zdalej pod točko 4, po večini formalni moment, da jih je pravni red na ta ali oni način priznal za javne.

Francosko upravno pravo razlikuje tu ostro med javnimi zavodi (établissements publics) in zgoraj označenimi zasebnimi zavodi v prospeh javnih namenov (établissements d'utilité publique). Zavodi, ki goje te javne namene, se po francoskem zakonu z dne 4. februarja 1901 proglašajo za »obče koristne zavode« s posebnim odlokom (decret) državneega sveta (conseil d'état).

Javni zavodi se razlikujejo od teh obče koristnih zavodov po določenih omejitvah in posebnih pravicah, ki jim jih predpisuje odnosno daje zakon (n. pr. zakon z dne 31. marca 1903 čl. 71). Tako n. pr. zavisi sklepanje pogodb, najetje posojil, odsvojitve imovine od pritrdila drž. nadzornih oblastev, enako

sprejemanje darov in volil; nasprotno pa tudi njih imovina ni podvržena običajni izvršbi; često uživajo za svoje terjatve pomoč upr. oblastev; njih računi pa so zopet podvrženi javni kontroli državnih računskih oblastev.

Pri nas ta razlika ni splošno ugotovljena in legislativno ni predelana. »Pravica javnosti« je samo za določne panoge v poedinih specialnih zakonih ustanovljena.

A. V tem pogledu pridejo predvsem v poštev občne javne bolnišnice. Na osnovi ukaza ministrstva notr. del z dne 4. dec. 1856, št. 26.641, se izreče bolnišnica z upravnim aktom deželnega političnega oblastva za javno tedaj, če je 1. namenjena lečenju bolnikov in ne samo za preskrbo; 2. če nudi zdravniško pomoč in oskrbo vsem bolnikom brez razločka, ali so domačini ali tujci, pod določnimi pogoji; 3. če pobira za njih oskrbo določno, po oskrbnih dneh uravnano pristojbino; 4. če vodi o dohodkih in izdatkih pravilne in dokazane račune ter jih ob koncu vsakega leta predlaga nadrejenemu uprav. oblastvu v pregled in odobrenje; 5. če je vobče glede zdravstvene policije in glede celotnega vodstva in uprave pod nadzorstvom teh oblastev.

Pravica javnosti daje po tem min. ukazu bolniškim zavodom, ki so bili izrečeni za javne, pravico: 1. da se izterljivi oskrbni stroški izterjujejo po upravni izvršbi; 2. da se neizterljivi stroški povrnejo zavodu iz tako zvanega deželnega fonda.

Pozneje, ko so prešli deželni fondi v last in upravo deželnih odborov, so prešle tudi javne bolnišnice pod njih nadzorstvo. Značaj javnega zavoda pa se je odslej podeljeval z deželnim zakonom, torej z legislativnim aktom.*

B. Paralelo z obče koristnimi zasebnimi zavodi francoskega prava zasledimo v §§ 69 in 72 dež. zakona o osnovnih šolah z dne 14. maja 1869 dež. z. št. 62, po katerem ima minister za bogočastje in nauk pravico, podeliti zasebnim učnim

* Glej Kranjski dež. zakon z dne 12. febr. 1893, dež. z. št. 11, Štaj. dež. zakon z dne 12. februarja 1872, dež. z. št. 19, Koroški dež. zakon z dne 22. avg. 1875, dež. z. št. 30. Bolnišnica v Brežicah se je n. pr. za javno proglasila z dež. zakonom z dne 12. febr. 1872, štaj. dež. zak. št. 20.

zavodom »pravico javnosti«, t. j. pravico, izdajati izpričevala z državno veljavnostjo, če ustrezajo organizacija in učni cilj onim javnih šol, ki naj jih zasebna šola nadomešča, če se ravnatelj in učno osebje imenuje s pritrdilom deželnega šolskega oblastva in če se sklepni izpiti vrše pod vodstvom oblastnega odposlanca.

Zasebni zavodi pa se utegnejo približati javnim zavodom tudi s tem, da zasledujejo sicer predvsem zasebne gospodarske namene, da pa utegnejo s tem delovanjem oškodovati ali ogrožati javne interese. Tu utesnuje javno pravo absolutno svobodo njih lastnikov in njih uprave in to mestoma prav radikalno, n. pr. pri glediščih, gostilnah, rudnikih, hranilnicah, bankah, tovarnah, v brodarstvu in sploh v celi vrsti tako zvanih obrtnih naprav.

4. Zadnji in značilni moment za javni zavod je ta, da mora javni zavod vsakomur, kdor se drži zavodnih predpisov in pogojev, postreči s svojim delom ali s svojimi napravami. Ta pravica javnega zavoda, da je vsakomur na razpolago, je že skoraj javnopravna dolžnost. Zato je v teoriji njena kakovost kot pravica sporna. Gotovo je, da mora biti v zakonu utemeljeno, če bi izjemoma kdo ne imel pravice do uporabe javnega zavoda.

Vsakdo ima n. pr. pravico, posluževati se pošte: Inozemsko časopisje je nima, se sme torej izključiti (tako zvano odvzetje poštnega debita). To pa je v zakonu določeno (glej čl. 18, odst. 2 tisk. zak.). Vsakdo ima n. pr. pravico, pošiljati po železnicah blago v državo ali iz nje. Tako določa čl. 3 uredbe o prevozu potnikov na železnicah z dne 25. aprila 1925, Ur. l. št. 307, da se prevoz ne sme odreči, če se izpolnijo prevozni pogoji in ostali občni železniški predpisi in če ni prevoz prepovedan z zakoni in predpisi iz razlogov javnega reda. Primer take prepovedi odnosno izključitve navaja čl. 11 te uredbe: »Če se osebe vedejo nedostojno, zlasti pijane osebe, ali če so obteženi s kako težko kužno boleznijo (kugo, pegavico, lupus, kolero itd).« Carinski zakon in njega izvršilne uredbe pa določajo one reči in predmete, ki se sploh ne smejo uvažati ali izvažati po železnicah.

Ta pravica ali prav za prav dolžnost javnega zavoda, biti na razpolago vsakomur, kdor izpolnjuje zavodne predpise, razlikuje javni zavod od zasebnega zavoda, kjer se sme vsakdo zavriniti. Pri določni vrsti zasebnih zavodov je včasih ta pravica dvomljiva.*

Tu niso merodajni toliko javni oziri, ampak uvaževanje, da nasprotujejo take izključitve bistvu pridobitne narave, čeprav zasebnega podjetja, ki mora, ako je zasnovano na zdravi gospodarski podlagi, stremeti za tem, da privabi k sebi kolikor mogoče mnogo ljudi radi zaslužka. Praksa se vobče nagiba k temu, da ima take zasebne zavode za navadna obrtna podjetja, ki niso primorana do sklepanja pogodb.

Moment, da morajo vsakomur služiti, kdor izpolni njih pogoje, približuje javne zavode zopet javnim oblastvom. Moment enostranskega imperija teh oblastev pa povzroča temu nasproti ostro razliko v medsebojnem pravnem razmerju. Javni zavod namreč ponuja svoje delo in dajatve javnosti, bodisi že po svojem namenu ali po svojih posebnih predpisih in statutih. S tem, da se podvrže poedinec tem predpisom, je sprejel na njega naslovljeno offer to ter s tem konkludentnim dejanjem sklenil z zavodom kontrakt, po katerem je zavod dolžan izpolniti svojo, od druge strani sprejeto ponudbo.

Ta moment obojestranskega dogovora manjka občevaranju poedinca z javnim oblastvom. Pravno razmerje je tu povsem drugačno: Javna oblastva ne ponujajo svoje delo nikomur. Ona ne iščejo nikogar, pač pa se stranke obračajo do njih in sicer ne s ponudbami, ampak z vlogami, prošnjami, pritožbami.

Zato ne postaneta javno oblastvo in poedinec nikdar enakopravna pogodnika tudi tedaj ne, kadar so zahteve poedinca po zakoniti pravici pred javnim oblastvom podobne onim, ki jih podaja javnemu zavodu, n. pr.

* Sme li zasebno gledališče izključiti obiskovalce iz zasebnih razlogov, n. pr. nevšečne kritike, ali gostilničar sebi nesimpatične goste? Gostilniški pravilnik iz leta 1925 n. pr. pravi, da mora gostilničar postreči gostom.

zahteva tožeče stranke, da ji sodišče pripomore do tozadevne pravice ali želja prosilca, da mu upravno oblastvo podeli koncesijo, licenco, obrtni list. Med stranko in oblastvom ne nastane nikdar pogodbeno razmerje, kakor pri javnih zavodih, to pa radi preponderance drž. oblasti kot predstavništva državnega imperija, ki se pojavlja vedno kot enostransko uveljavljajoča se suverena sila. Zato tudi ne priznava nobene druge oblasti nad seboj ter uravnava in popravlja morebitne nepravilnosti samo v ustroju lastne hierarhije.

Z drugimi besedami: Javna oblastva niso, kakor je to priznano javnim zavodom, juridične osebe. Kadar izvršujejo akte državne oblasti, ne izvršujejo s tem napram državljanom nobenih subjektivnih pravic države kot nekake osebe javnega prava, ampak izvršujejo le funkcije, posle javne oblasti, izvirajoče iz državne suverenosti. Pravna osebnost države se omejuje le na gospodarska, odnosno poslovna opravila privatnega prava. Tu deluje država in sklepa pogodbe v svojem lastnem interesu po svojih organih in upravah, ki jim pa manjka imperij — oblast. Kakor hitro pa služi ali zadošča javnim interesom, tedaj se javlja takoj njen imperij v oblastvih, a radi tega izgine njena juridična osebnost.

Dajatve in storitve, ki so določene po namenu, po statutu ali po pravilniku zavodovem, mora torej javni zavod protestirati. V sporu, kaj in koliko mora dati ali izvršiti, pa ne odločuje sodišče, kar dokazuje javni značaj tega pravnega razmerja, ampak odloča na pritožbo (ne na tožbo) upravno nadzorstveno oblastvo (tudi upr. sodišče se lahko pozove). Kdor ni bil v javni bolnici svoje bolezni ozdravljen ali je dobil napačna zdravila, nima pravice, radi tega državo tožiti, enako ne oni, ki je oddal pismo na pošti, a ga naslovnik ni prejel. Pogodbi podobno razmerje med javnim zavodom in poedincem, ki ga uporablja, je pač javnopravno in ne zasebnopravno. Večinoma je že v posebnih zavodnih pravilnikih določeno, da zavod odklanja vsako odgovornost po redni pravni poti.

To seveda ne izključuje odškodnine za določne škode, n. pr. na pošti za izgubljeno rekomandirano pismo, toda ta odškodnina nima zasebnopravnega značaja.

Posebne pravice javnega zavoda.

Javnopravni značaj javnega zavoda se kaže zlasti v njegovih odnošajih do onih, ki ga uporabljajo. Vendar ta javnopravni značaj ne dovoljuje, da bi bil kdorkoli prisiljen uporabljati javni zavod. Za to je vedno in povsod potrebna zakonita pooblastitev.

1. Primoranje do uporabe javnega zavoda je ali:

a) neposredno: Obče nevarni blazniki, za kugo ali kolero oboleli, sifilitiki, delomržni, hudodelci po prestani kazni, prostitutke se spravljajo siloma v zadevni javni zavod (blaznice, bolnice, prisilne delavnice).

b) posredno: Ni treba, da kdo izvrši kakšno dejanje, ali kadar ga izvrši, se mora poslužiti javnega zavoda, n. pr. mesarji morajo klati v mestni klavnici (§ 35 obrtnega reda: kjer so zadosti obsežne javne klavnice, se sme uporaba zasebnih klavnic prepovedati), ali: carinsko blago se sme uvažati le po carinskih potih, zdravila oddajati samo v drž. lekarnah (k. z. zoper mazaštvo!).

c) subsidiarno: Nihče ni primoran, da pošlje svoje otroke v javno šolo; otrok pa mora doseči določno stopnjo izobrazbe. Če ni moči te stopnje doseči z zasebnim poukom ali drugače, mora otrok posecati javno šolo. Če se niti eno niti drugo ne stori, je to policijski prestop, ki se kaznuje z denarjem in zaporom.

2. Poleg neposrednega in posrednega primoranja do uporabe, se javnemu zavodu često daje nekako monopolno stališče s tem, da se izključuje prosta konkurenca na tem polju, n. pr. pri občinskih klavnicah, ali če občina kot Imetnica elektrarne zabrani dobavo toka, če se dovodne žice itd. niso izpeljale po njeni elektrarni ali drugem občinskem podjetju, ali da dovoli pokopavanje na svojem pokopališču le, če se uporablja občinski pogrebni zavod. To so takozvani faktični monopoli.

Javni zavodi pa uživajo, zlasti pa javni prometni zavodi, tudi monopole v pravnem pomenu, to so taki, pri katerih je država sama odvzela zasebnemu območju določne pravice, izvirajoče iz splošne svobode imovine in obrta ter jih dodelila izključno tem zavodom, n. pr. odpravljanje pisem, zavojev in brzojavk, ustanovitev osnovnih in srednjih šol ali drž. posredovalnic za delo (čl. 105 zak. o zaščiti delavcev) ob zabrani vseh zasebnih profesionalnih posredovalnic, prepoved gradbe konkurenčnih prog pri koncesijoniranih železnicah itd. Čim bolj sta oba elementa (primoranje uporabe in izključitve proste konkurence) združena, tem jasnejši je pojem javnega zavoda. Naša doba pospešuje ta razvoj, zlasti na polju učnih zavodov, kjer se daje državnemu zavodu vedno bolj monopolno stališče in se skušajo zasebni zavodi vedno bolj utesniti in odpraviti.

3. Zavod ima vedno določno oblast nad osebami in dobrinami, ki prihajajo vanj. Zato ima vsak javni zavod svojo zavodno policijo, določeno v zavodnem pravilniku ali statutu. Kjer te ni, je naloga javne policije, da zagotovi funkcijoniranje zavoda. Vsled tega pripada velik del zavodne policije občinam kot lokalnim policijskim oblastvom. Čim večjo važnost za javni red in blaginjo pripisuje država zavodu, tem močnejša je ta podpora. Tako postavlja pravni red poškodovanje, obrezuspešenje ali uničenje naprav gotovih javnih zavodov (železnic, telefona, telegrafa, kašipotov itd.) pod sankcijo kazenskega zakona; a tudi že samo ogrožanje teh naprav je, čeprav le policijsko kaznivo (§§ 95—99 železničnega obratnega reda iz l. 1851 d. z. št. 1 iz l. 1852). Tu imajo organi javne varnosti v svojih instrukcijah naravnost povelje, da iz lastnega nagiba preventivno in represivno postopajo, ne glede na specialne, od železnice postavljene organe (čuvaje, prečne mojstre itd.) Javni zavod pa ima še često obširnejše pravice, ki gredo tako daleč, da včasih individualno svobodo uničijo (jetnišnica, blaznica). A tudi tam, kjer to ne gre tako daleč, ima javni zavod obširne disciplinske pravice (prim. bolnice — kretanje bolnikov, ki je včasih zelo omejeno, učni zavodi — s čestokrat zelo strogimi disciplinskimi redi itd.).

Za te pravilnike in zavodne ređe ni treba zakonitega pooblastila, čeprav posegajo čestokrat prav zelo v osebno svobodo, ker je že v funkcijah javnega zavoda podan pojem disciplinske oblasti.

Ta podređitev se prične v trenutku, ko se stopi v javni zavod, tako da so tudi osebe, ki javnega zavoda ne uporabljajo, podvržene zavodni policiji, n. pr. v šolah tudi starši, v bolnicah obiskovalci bolnikov itd. V nekaterih redih bolnic je celo določba, da zapadejo efekti osebe, sprejete v bolnico, če umre, zavodu in da se smejo prodati njemu v prid.

Vendar je treba tudi tu postaviti meje. Zavodna policija sega osebno in stvarno le do tja, do koder sega njeno po zakonih dopuščeno delovanje. Javni zavod torej ne sme osebam in napravam, ki se za njega ne brigajo in se ga ne poslužujejo, prav ničesar ukazovati, jih k ničemur siliti. Njemu manjka oni enostranski vobče veljavni imperij, ki je znak in pravica javnega oblastva. Javni zavod ne sme radi tega niti tam, kjer odreja javno pravo njegovo prisilno uporabo (blaznice, infekcijske bolnice, kaznilnice, jetnišnice itd.), to uporabo sam odrediti in izvršiti, to je marveč izključno stvar javnih oblastev. Še manj ima zavod pravico ukazovati javnim oblastvom, da se po njegovih navodilih ravnaajo. Če so take določbe v zadevnih pravilnikih, so očividno protizakonite.*

4. Javni zavod ima obično pravico, da za svoje dajatve ali storitve pobira pristojbine. Tu v javnem zavodu je pojem pristojbine najčistejši, saj se je tu rodil. Pristojbina je ona protidajatev, ki jo dolguje za dela in stroške zavoda oni, ki ga uporablja. V drugih primerih se naziv pristojbine rabi le v prenešenem pomenu n. pr. — če

* (Primerjaj: Pravila o higijenskem zavodu v Ljubljani z dne 14. avgusta 1925 U. L. štev. 291, čl. 5 in 8, po katerih izvaja ta zavod vse akcije za omejitve in zatiranje nalezljivih bolezni, pri čemer ga morajo vsa sanitarna oblastva, ki so vezana na njegovo strokovno mnenje, podpirati. Tu se pojavlja nekak imperij zavoda izven njegovega okoliša, segajoč v pravice poedincev preko meja in ga s tem približuje pojmu drž. oblastva, a to popolnoma nezakonito z enostavnimi zavodnimi pravili.

se zahtevajo za pravno varstvo v državnem sodstvu ali upravi »pristojbine«.

Pristojbine v javnih zavodih so lahko različne, a določnih mej ne smejo presegati. (Amortizira naj se v javnih zavodih naložena glavnica, in dobi morda še podjetniški dobiček). V tem se razlikujejo od davkov, ki se poljubno navijajo. Te pristojbine tvorijo često prav lep vir dohodkov za javne zavode, a pravzaprav so v nasprotju z bistvom javnih zavodov, ki je šele tedaj doseženo, če je uporaba za občinstvo brezplačna. Cesta, ki je bila svoj čas s cestnimi pristojbinami (mitninami itd.) obložena, je danes vobče brezplačen javni zavod; ista tendenca izključuje dobiček pri železnicah, čeprav ne popolnoma, (vendar vidimo to jasno, ako primerjamo razmeroma nizke železniške enotne cene za km s cenami privatnih prevoznških podjetij), pri bolnicah, kjer se vrši zdravljenje siromakov zastoj t. j. na državne stroške. Z zakonom z dne 25. nov. 1922, U. L. štev. 31, so se ustanovile epidemiološke in bakteriološke postaje in laboratoriji, kjer so zdravniške storitve brezplačne; slično tudi v šolskih poliklinikah, ustanovljenih l. 1925. Tudi zakon o brezplačni zdravniški pomoči v bolnicah z dne 25. nov. 1925, U. L. 32 določa, da je zdravnikom v javnih bolnicah prepovedano sprejemati ali zahtevati za zdravniške storitve nagrado (čl. 1) in sicer pod strogo disciplinsko kaznijo (čl. 2). Brezplačna je tudi poliklinika za deco in doječe matere v drž. zav. za soc. hig. in zaščito dece v Ljubljani.

Pristojbine morajo, ker je javni zavod vsem pristopen, biti generelno določene. To se zgodi v takozvanih tarifih, ki morajo biti javno razglašeni ali vsaj vsakomur na vpogled. Načelo splošne pravne enakosti zahteva, da naj se vsaka individualna ugodnost ali individualno zapostavljanje izključi.

Tako določa § 5 nove uredbe o prevažanju potnikov na železnicah, da je železnica dolžna izdati tarife, ki obsegajo vse odredbe, določene za prevozno pogodbo, prevozne cene in ostale pristojbine. Tarife veljajo samo, če so objavljene. Če so pogoji te pogodbe izpolnjeni, se uporabljajo tarifi za vsakogar enako. Izjeme od tega

načela morajo biti po zakonu ali po zakonitih uredbah ustanovljene, tako n. pr. znižane vozne cene za uradništvo, za določna društva in sloje, režijski vozni listi za železniške uslužbence itd., enako pri bolnicah brezplačna uporaba po siromakih.

S temi pristojbinami se pravno razmerje med javnim zavodom in onim, ki ga uporabljajo, brez dvoma približuje pogodbi (locatio - conductio operis), zlasti pri železnicah. (Uredba o prevažanju potnikov govori direktno o »prevozni pogodbi«. Zakonodaja in praksa se tu nagibljeta k temu, da pripuščata pravno pot, posebno pri železnicah, čeprav je tu svoboda pogodbe tako zelo omejena, da je lastnosti pogodbe izgubila. Če bi bilo namreč tukaj pravno razmerje res samo zasebno pravno, bi železniška uprava po svoji volji lahko zahtevala bodisi večje ali manjše plačilo ali tudi izključevala neljube ji potnike, prenehala z obratom, kadar bi se ji zdelo itd. Vsega tega pa ne sme!

Pri drugih javnih zavodih je značaj tega javnopravnega povračila mnogo bolj izražen, tako n. pr. pri javnih bolnicah, kjer se vprašanje oskrbnih stroškov ne obravnava kot zasebnopravno, marveč se take pristojbine po § 3 ces. naredbe 20. aprila 1854 drž. zak. št. 96 izterjajo kakor javne dajatve.

Javni zavodi so večinoma individualizirani po javnih stvareh. Železnice si brez železniške proge — ki je javna stvar — ne moremo predstavljati, nasprotno je borza javni zavod, pri katerem javna stvar ne igra vloge. Glavno na javnem zavodu je njegovo delovanje. Zato je treba paziti, da se ne zamenjajo objekti javnega zavoda s pojmom zavoda sploh. Šolsko poslopje ni javni zavod, ampak šola; poslopje za bolnico ne, ampak bolnica itd. Park ni javni zavod, ampak javna stvar (bodisi države ali občine) s takozvano občno rabo, enako cerkev, pokopališča, mostovi, vodovodi, kanali, plovne vode itd.

